

توسعه فناوری اینترنت اشیاء و امنیت

علی سخنور

دانشجوی ارشد هوش مصنوعی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران غرب

Sokhanvar_ali1360@yahoo.com

چکیده

در دهه گذشته، اینترنت اشیاء در مرکز توجهات و تحقیقات قرار داشته است. امنیت و محرمانه بودن، مسائل مهمی برای کاربردهای IOT بوده و همچنان با چالش های بزرگی مواجه است. به منظور تسهیل این حوزه از موارد ظهور کرده، ما به طور خلاصه به بررسی روش تحقیق IOT پرداخته و به مقوله امنیت توجه می کنیم. با استفاده از تحلیل عمیق معماری امنیت و ویژگی های آن، نیازمندی های امنیت ارائه شده اند. بر مبنای این تحقیقات، ما وضعیت تحقیقات در تکنولوژی های اساسی را شامل مکانیزم رمز نگاری، مخابرات امن، حفاظت از داده سنسور و الگوریتم های رمزنگاری را بحث کرده و به طور خلاصه، نمای کلی چالش ها را بیان می کنیم.

کلمات کلیدی: اینترنت اشیاء، امنیت، حریم خصوصی، قابلیت اعتماد، چالش ها، معماری امن

۱- مقدمه

پدیده، صدها چالش های امنیتی جدید به وجود خواهد آورد که باید به تفصیل مورد بررسی قرار گیرند. چالش دیگری که در این حوزه مطرح می شود این مسئله است که اینترنت اشیاء باعث افزایش و تعمیق شکاف دیجیتال می شود. در این نوشتار مرور کوتاهی بر مباحث امنیتی پیش رو این فناوری و تأثیر این فناوری بر شکاف دیجیتالی خواهیم داشت.

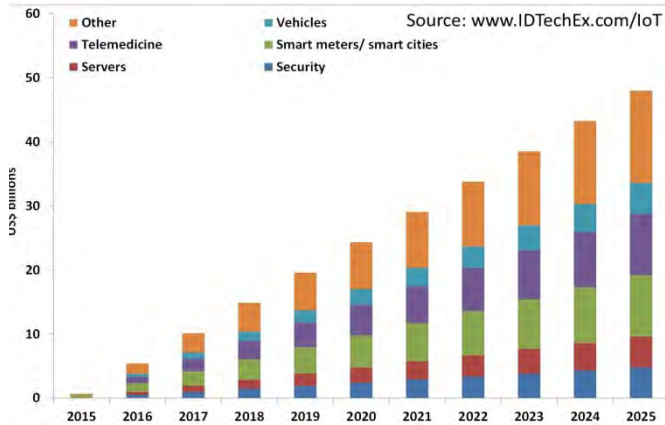
اینترنت اشیاء^۱ یکی از فناوری های نوین در عصر کنونی است. اما حوزه های کاربردی آن هنوز به طور کامل مورد تحلیل و بررسی قرار نگرفته است. پس از فراگیر شدن کاربرد اینترنت اشیاء، موضوع امنیت و محرمانگی آن توجه زیادی را به سمت خود جلب کرده و به موضوعی بحث بر انگیز در این حوزه مبدل شده است. حفاظت از IoT فعالیتی پیچیده و مشکل است. اینترنت اشیاء نیازمند مکانیزم های محرمانگی، یکپارچگی، تصدیق هویت و کنترل دسترسی به صورت دقیق می باشد. اینترنت کنونی در حال حاضر به طور مداوم به علت مشکلات فنی، قانونی و انسانی تحت حملات متعددی قرار می گیرد. اینترنت اشیاء نوآوری آینده در زمینه تکنولوژی های بی سیم محسوب می شود. این

۲- اینترنت اشیاء

اینترنت، کامپیوترها را در سراسر جهان به هم متصل می کند و از طریق شبکه جهان گستر^۲ یک پلات فرم جهانی برای ذخیره سازی، اشتراک منابع و ارائه خدمات ایجاد می کند. در سال های اخیر

^۲-World Wide Web

^۱-Internet of thing(IoT)

شکل ۱- ارزش تجاری IoT (۲۰۱۴، IDTechEx، Courtesy)

فناوری‌های تعبیه شده از قبیل شناسایی خودکار رادیویی^۲، فناوری‌های ارتباطات بی سیم، شبکه های حسگر، شبکه تجهیزات تعبیه شده، و شبکه محرک (SEA-شبکه) فناوری اینترنت اشیا را شکل می‌دهد. وب اشیا^۳ بر اساس اینترنت اشیا ایجاد شده است. WoT بر اساس تکنولوژی‌هایی نظیر پروتکل‌های اینترنتی، فناوری‌های سنسور و تلفن‌های هوشمند و فناوری RFID کار می‌کند. بر اساس پیشرفت‌های سریع در ارتباطات سیار، شبکه های حسگر بی سیم و RFID، مکانیزم‌های مختلف IoT می‌توانند با یکدیگر در هر مکان، هر زمان و به هر شکل یکپارچه شوند. [۵]

فرآیند ارسال داده‌ها در فناوری اینترنت اشیا بدین ترتیب است که به سوژه‌ی مورد نظر یک شناسه‌ی یکتا و یک پروتکل اینترنتی^۴ تعلق می‌گیرد که داده‌های لازم را برای پایگاه داده‌ی مربوطه ارسال می‌کند. داده‌هایی که توسط ابزارهای مختلف از قبیل گوشی‌های تلفن همراه و انواع رایانه‌ها و تبلت‌ها قابل مشاهده خواهند بود. فرآیند ارسال داده‌ها در فناوری اینترنت اشیا نیازی به تعامل «انسان با انسان» یا «انسان با رایانه» نخواهد داشت و داده‌ها به صورت اتوماتیک و بر اساس تنظیمات انجام شده و در زمان‌های مشخص (معمولاً به صورت دائم و لحظه‌ای) ارسال می‌گردند.

پیشرفت‌ها در زمینه فناوری اطلاعات باعث سرعت بخشیدن به توسعه جهان مجازی شده است. از طرفی تکنولوژی‌های مبتنی بر وب متعددی مانند وب معنایی، پردازش شبکه‌ای، پردازش سرویس‌گرا و محاسبات ابری دنیای شبکه‌ای را نه تنها به یک پلات فرم تحقیقاتی/خدماتی، بلکه به یک فضای همکاری و ارتباطات جهانی با جوامع، انجمن‌ها و سازمان‌های مجازی مختلف تبدیل کرده است [۱].

بسیاری دانشمندان بر این باورند که توسعه محاسبات پوشیدنی و تعبیه شده انقلاب آینده در فناوری‌های دیجیتال را رقم خواهند زد، و افزایش سلامت، بهره‌وری، امنیت، راحتی و طیف گسترده‌ای از اطلاعات مفید برای افراد و سازمان‌ها را در پی خواهد داشت. از طرفی چالش‌هایی در حیطه محرمانگی شخصی، پیچیدگی تکنولوژی و ایجاد شکاف دیجیتال مطرح خواهند شد. طبق گزارشات مرکز تحقیقاتی پو^۱ در ماه می سال ۲۰۱۴، اینترنت اشیا تا سال ۲۰۲۵ رشد قابل توجهی خواهد داشت [۳].

با این که فعالیت در حوزه‌ی فناوری اینترنت اشیا از اوایل دهه ۹۰ میلادی آغاز شد، اما اصطلاح "اینترنت اشیا" را کوین اشتون در سال ۱۹۹۹ ارائه کرد. اینترنت اشیا مفهومی جدید در دنیای فناوری اطلاعات و ارتباطات است. به صورت خلاصه اینترنت اشیا فناوری مدرنی است که در آن برای هر موجودی (انسان، حیوان و یا اشیا) قابلیت ارسال داده از طریق شبکه‌های ارتباطی، اعم از اینترنت یا اینترنت، فراهم می‌گردد. طبق گفته گارتنر بیش از ۵۰ درصد اتصالات اینترنت بین IoT ها می‌باشد، که در سال ۲۰۱۱ تعداد آن‌ها بیش از ۱۵ بلیون تخمین زده شد و پیش بینی می‌شود تا سال ۲۰۲۰ به ۳۰ بلیون دستگاہ برسد [۲]. هم چنین مطابق شکل ۱ ارزش بازار نودهای آدرس دهی IoT از کمتر از ۱ بلیون دلار در سال ۲۰۱۵ به ۴۸ بلیون دلار در سال ۲۰۲۵ می‌رسد [۳].

۲ -RFID

۳ -Web of things

۴ - IP

^۱-Pew research center

در حال حاضر کاربرد های فناوری های مختلف اینترنت / وب و اینترنت اشیا مانند وب ۲، وب ۳، جهان هوشمند، محاسبات سبز و ... به ادغام جهان اجتماعی، فیزیکی و مجازی سرعت می بخشد. می توان پیش بینی کرد که جهان سایبری تشکیل شده از کامپیوترها، با جهان اجتماعی تشکیل شده از افراد و جهان فیزیکی متشکل از اشیا در آینده تلفیق خواهد شد. به بیان دیگر ابر جهان^۱ از IoT/WoT تشکیل شده است و تأثیر عمیقی بر زندگی و کار افراد ایجاد می کند [۷]

اینترنت اشیا به ما فرصت ها و چالش های جدیدی ارائه می دهد و اگر این فناوری درست به کار برده شود، برای کار و زندگی آینده تحولی عظیم و نوبه وجود خواهد آورد.

۳- مشکلات و دغدغه های امنیتی اینترنت اشیا

دنیای دیجیتال، با داده های شخصی و اشتراکی و ثبت شده توسط افراد اشباع شده است و نگرانی هایی را در زمینه امنیت و حفاظت از اطلاعات افراد و دولت ها فراهم کرده است. مشکلات ناشی شده از انتقال و پردازش داده های ناخواسته، موجب نگرانی های کاربران و مسائل قانونی شده است.

با رشد سریع کاربردهای IoT، مفاهیم امنیتی مورد توجه قرار می گیرند و نگرانی هایی در زمینه محرمانگی و ناتوانی مردم در کنترل زندگی شخصی شان شکل می گیرد. اگر فعالیت روزانه افراد نظارت شده و آن ها تولید کننده خروجی های اطلاعاتی باشند، فعالیت های سیاسی، اقتصادی و اجتماعی تحت تأثیر قرار می گیرند. در صورت نقض امنیت، رخداد حمله و اختلال در عملکرد، مزایای IoT کم رنگ می شود. در آینده ای نزدیک حجمی وسیع از اطلاعات توسط وسایل متصل و سیستم های مدیریتی دریافت و ارسال خواهد شد.

در نظر داشته باشید که اطلاعات مرتب در حال حرکت و جابجایی است و با ورود اینترنت اشیا رویکرد این جابجایی بسیار متفاوت از حالت فعلی خواهد شد. امنیت اینترنت اشیا به واسطه اتصال همه دستگاه ها به یکدیگر کاملاً متفاوت از روند های فعلی خواهد بود. ما باید به نقاط اتصالی و ارتباطی انتقال اطلاعات ما بین تمامی وسایل و

ابر و شبکه ها توجه کرده و ایمنی را در آنجا به وجود آوریم [۶]

مرکز امنیتی Sopho به عنوان یکی از بزرگترین بانک های پشتیبانی از محصولات امنیتی، به پیش بینی تهدیدات امنیتی سال

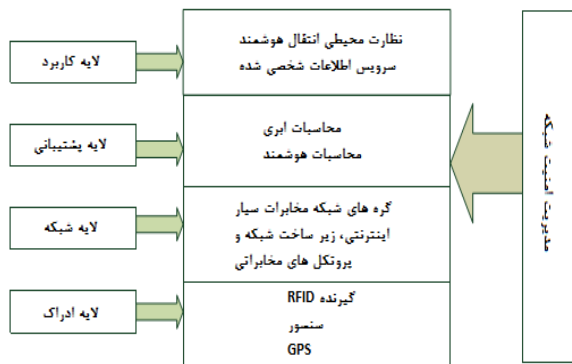
۲۰۱۵ دست زده است. به اعتقاد Sopho در سال ۲۰۱۵ سوءاستفاده از آسیب پذیری های نرم افزاری کاهش خواهد یافت. با توجه به کاهش تعداد آسیب پذیری های نرم افزاری، معدودی آسیب پذیری ها به شدت مورد استفاده قرار خواهند گرفت. اینترنت اشیا، بزرگترین نگرانی امنیتی سال ۲۰۱۵ به نظر می رسد. این فناوری نوپا، در بدو تولد خود به شدت به موضوع امنیت توجه نشان داده است. شرکت های گوگل، سامسونگ، سونی و دیگر غول های فناوری که به نوعی در رشد یافتن این فناوری نقش داشته اند، رعایت ایمنی را یک اصول اولیه کار قرار داده اند اما به اعتقاد کارشناسان، اینترنت اشیا بعد از عبور از مرحله "ایمن نمایشی" به مرحله "خطرناک" در حال کار خواهد رسید و بی شک، برخورد واقعی با بدافزار نویسان، شرایط را به گونه دیگری تغییر خواهد داد [۶]

امنیت شبکه و اطلاعات با مؤلفه های شناسایی، محرمانگی، یکپارچگی و انکارن پذیری سنجیده می شوند. اینترنت اشیا در حوزه اقتصاد جهانی و در خدمات پزشکی، مراقبت های بهداشتی، حمل و نقل هوشمند و بسیاری دیگر از حوزه ها به کار گرفته می شود، لذا نیازمندی های امنیتی در آن از اهمیت بالایی برخوردارند. داشتن اینترنت اشیا می توان پیش بینی کرد که مجرمان سایبری در مرحله اول به نقاط به وجود آمدن و انتقال اطلاعات، مراکز ارسال دستورات، نقاط و مدخل های^۲ شبکه حمله خواهند نمود و محافظت را باید برای این نقاط فراهم نمود. ناهمگونی پروتکل ها و دستگاه ها، توسعه سرویس های امنیتی با تحمل خطای بالا را به فعالیتی دشوار تبدیل می کند [۴]

اینترنت اشیا با چالش های زیادی رو به رو است. از نظر مقیاس پذیری برنامه های کاربردی IoT به تعداد زیادی از دستگاه ها نیاز دارد که پیاده سازی آن ها به دلیل محدودیت های زمان، حافظه و پردازش مشکل است. به عنوان مثال محاسبه تغییرات روزانه دمایی در محدوده یک کشور به دستگاه های زیادی نیازمند است و مدیریت بر داده های زیادی را می طلبد. در شکل ۲ نیازمندی های امنیتی ضروری برای اینترنت اشیا نمایش داده شده است. همان طور که مشاهده می کنید محرمانگی و امنیت به عنوان بلوک های سازنده فنی کلیدی مورد نیاز می باشند.

^۲ - gateway

^۱ - hyper world

شکل ۴- نیازمندی های امنیتی در هر لایه [۵]

۵- اینترنت اشیا و تشدید شکاف دیجیتال

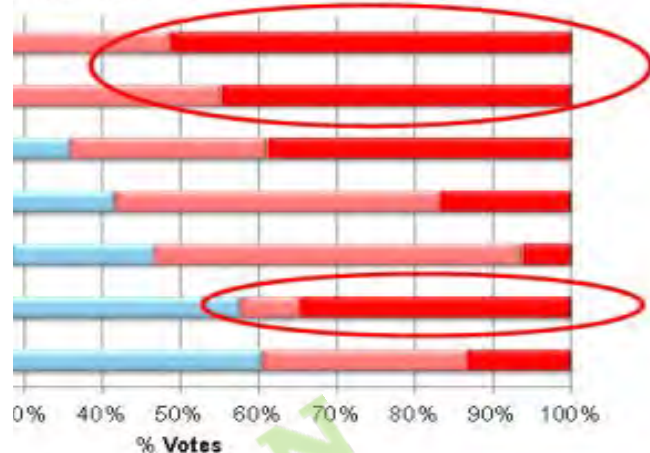
از دیگر دغدغه های مطرح در اینترنت اشیا ، افزایش شکاف دیجیتال می باشد. افرادی که به شبکه دیجیتالی متصل نیستند یا تمایلی به اتصال به این شبکه را ندارند در صورت فراگیر شدن اینترنت اشیا از بسیاری خدمات محروم خواهند شد. دانشمندان زیادی به توزیع نابرابر امکانات اشاره کرده و متذکر شدند احتمال شکل گیری شکاف اجتماعی بین افرادی که منابع لازم برای پرداخت هزینه تجهیزات ، مهارت و سواد اطلاعاتی برای کار در محیط های با فناوری پیچیده را ندارند، وجود دارد. این مسئله نه تنها به تفاوت دسترسی به فناوری ها بین اقشار مختلف جامعه بلکه به تفاوت های فرهنگی، جغرافیایی، ساختار اجتماعی اشاره دارد. اینترنت اشیا مزایای زیادی برای افراد در کشورهای توسعه یافته ، ایجاد خواهد کرد. هم چنین تأثیر به سزایی بر روی صنایع همگانی مانند آب و برق و انرژی خواهد داشت. شایان ذکر است این فناوری به کشورهای در حال توسعه با نگرش های توسعه ای کوتاه مدت کمک کمتری خواهد کرد [۷].

باید توجه داشت که امروزه با وجود قطع اتصال رایانه و دستگاه ها به اینترنت نمی توان از حفظ امنیت و حریم شخصی مطمئن بود و همین نگرانی در سطوح بالاتر در مورد دیگر وسایل قابل اتصال به اینترنت وجود خواهد داشت. البته افرادی هم که به استفاده از اینترنت اشیا علاقه دارند، ممکن است کاربرد آن را به خصوص در محیط های کاری غیرانسانی بدانند. امروزه از وسایل الکترونیک پوشیدنی برای کنترل کارمندان در محیط های کاری استفاده می شود. در آینده انجام این کار با پیشرفت فناوری به مراتب آسان تر بوده و موجب نقض حریم شخصی افراد و تبدیل آن ها از نظر کارفرمایان به اعداد خواهد شد. بنابراین ممکن است تا سال ۲۰۲۵ یعنی زمان همه گیر شدن اینترنت اشیا دیگر اثری از حریم شخصی باقی نماند و انسان ها روح خود را از دست

ture building blocks are most urgently ?

tom, March 2013.

:= Necessary and needs attention ■ 4= Top priority and focus

Additional building blocks needed. There was also a number of unidentified priorities.

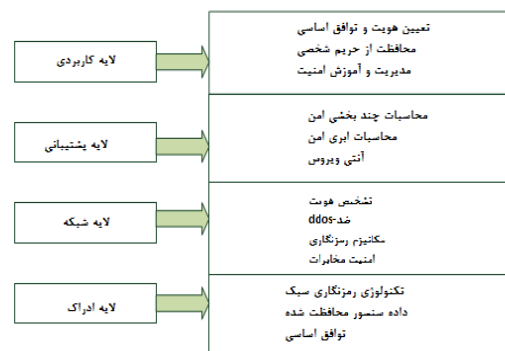
Limited

-38-

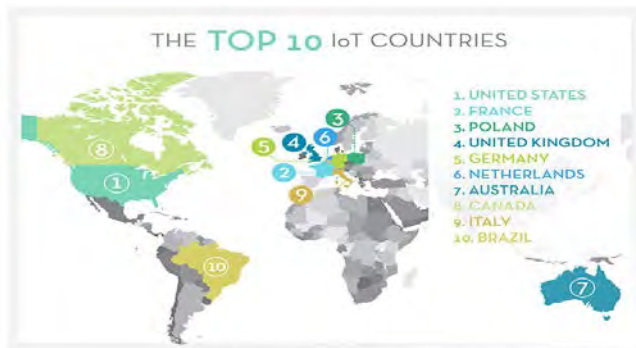
شکل ۲. نیازمندی های امنیتی [۴] IoT

۴- معماری امن در اینترنت اشیا

یکی از مکانیزم های ایجاد امنیت در اینترنت اشیا بهره گیری از معماری مناسب می باشد. معماری اینترنت اشیا دارای چهار سطح است. در شکل ۳ چهار سطح IoT، در سمت چپ و در سمت راست نیازمندی های امنیتی هر لایه، برای آشنایی با لایه های معماری این فناوری مکانیزم های هر لایه نمایش داده شده است. بحث پیرامون نحوه عملکرد این ۴ لایه و سیستم امنیتی آن ها مبحث جداگانه ای را می خواهد که در این نوشتار نمی گنجد.

شکل ۳- معماری امنیتی IoT

شکل ۵- ده کشور برتر در استفاده از [۳]IoT

پهچیدگی این فناوری باعث می‌شود بسیاری افراد نتوانند از آن بهره گیرند. طبق گزارش‌ها، کشورهای توسعه یافته هنوز نتوانسته‌اند استفاده از این فناوری را کاملاً مقرون به صرفه کنند. هم چنین بسیاری کشورها استفاده از IoT را در محیط کار به دلیل نقض امنیت، غیر انسانی قلمداد می‌کنند.

از طرفی با وجود رشد اینترنت و کامپیوتر هنوز نسبت کمی از جمعیت به این فناوری دسترسی دارند و از مزایای آن استفاده می‌کنند. هر چند ویژگی IoT دسترسی همیشگی به آن است، هنوز همه مردم به آن دسترسی نداشته و این سؤال مطرح می‌شود که افرادی از این فناوری محرومند چه مزایایی را از دست می‌دهند؟ چه تضمینی وجود دارد که زندگی افرادی که داوطلبانه یا غیر داوطلبانه از این فناوری استفاده می‌کنند، دچار آسیب نمی‌شود؟

۶- نتیجه گیری

اینترنت اشیاء به جای کاهش شکاف دیجیتال ممکن است حتی آن را تعمیق کند. بسیاری از افراد ممکن است نتوانند یا نخواهند از این سبک زندگی نوین استقبال کنند و آن را به دلایل اقتصادی، سیاسی، مالی، امنیتی، مذهبی و فرهنگی در تعارض با آنچه مطلوب می‌پندارند، بدانند. حال اگر بنگاه‌های بزرگ اقتصادی و دولت‌ها تصمیم بگیرند به سمت استفاده از اینترنت اشیاء حرکت کنند و عده‌ای از شهروندان تمایلی به این امر نداشته باشند، شکافها و اختلافات اجتماعی تشدید خواهد شد. چون با نصب دستگاه‌ها و سیستم‌های جدید فناوری مبتنی بر اینترنت اشیاء، به عقاید و دیدگاه‌های این افراد بی‌توجهی خواهد شد. مجبور کردن مردم به خرید لوازم خانگی قابل اتصال به اینترنت و طراحی آن‌ها به گونه‌ای که عدم استفاده از چنین قابلیت‌هایی مشکلاتی ایجاد کند نیز، از جمله دغدغه‌های این فناوری بوده است.

بدهند و این دغدغه باعث می‌شود پذیرش این فناوری توسط برخی افراد و سازمان‌ها دیرتر صورت پذیرد.

دو نوع شکاف از عدم توسعه IoT ناشی می‌شود که به منزله دو روی یک سکه هستند. از یک طرف مانند دیگر فناوری‌های اطلاعاتی و ارتباطاتی شکاف دیجیتال به تفاوت در ویژگی‌های جمعیت شناختی نظیر (سن، درآمد، جنسیت، تحصیلات و ...) و دسترسی به ICT درون یا بین کشورها اشاره دارد و شکاف دیگری که با عنوان شکاف دانشی از آن یاد می‌کنیم از نداشتن مهارت و قدرت برای استفاده از تراکنش‌های خودکار داده و مدیریت این تراکنش‌ها بین اشیاء و فعالیت‌های IoT اشاره دارد. کسانی که خود را با روند توسعه فناوری‌های جدید وفق ندهند با خطر از دست دادن دانش و مهارت‌های خود روبرو می‌شوند.

شکاف دیجیتالی به عنوان یکی از چالش‌های توسعه IoT محسوب می‌شود. هر چند این فناوری تا حدی بر افراد تحمیل می‌شود (مثال خوبی در این زمینه، جابه‌جایی‌های هوشمند، مانند شهرهای هوشمند، حمل و نقل هوشمند، سلامت الکترونیک، کارخانجات هوشمند می‌باشد)، دسترسی و توزیع فناوری IoT با توجه به منطقه جغرافیایی متفاوت خواهد بود و در الگوهای کاری، فعالیت‌های سیاسی و مدنی و فعالیت‌های روزانه نفوذ خواهد کرد. از طرفی با توجه به نفوذ IoT در تمامی ابعاد زندگی تهدید افراد توسط بد افزارها مورد توجه قرار می‌گیرد. با وجود این که رشد شبکه‌های اجتماعی، نوعی شکوفایی دموکراسی در جامعه دانش محور به شمار می‌رفت، IoT نمونه‌ای دیگر از کنترل و ناتوانی افراد بر حفاظت از حریم خصوصی‌شان محسوب می‌شود و فضای تولید دانش اشتراکی و خلاقیت توسط IoT محدود می‌شود. بعلاوه کنترل توزیع شده IoT مواردی در زمینه پاسخگویی و مسئولیت پذیری به وجود می‌آورد، جایی که ردیابی مبدأ و مقصد داده و تراکنش‌های آن‌ها امکان پذیر می‌شود و این نیز نمونه‌ای از شکاف دانشی ناشی شده از IoT می‌باشد.

همان طور که در شکل ۴ نشان داده شده است ده کشور برتر در فناوری IoT بیشتر کشورهای توسعه یافته هستند و می‌توان نتیجه گرفت گسترش IoT در کشورهای توسعه یافته بیشتر از کشورهای در حال توسعه بوده و همین موضوع باعث افزایش شکاف دیجیتال بین این کشورها می‌شود.

Fatima M. Hajjat ", Internet of Things: Convenience vs. privacy and secrecy"
 [۲] Journal of Computer and Communications, ۲۰۱۵, ۳, ۱۶۴-۱۷۳, Published Online May ۲۰۱۵ in SciRes.
<http://www.scirp.org/journal/jcc>, <http://dx.doi.org/10.4236/jcc.2015.35021>, Received January ۲۰۱۵,
 Internet of Things (IoT): A Literature Review
 [۳] International Workshop on Big Data and Data Mining Challenges on IoT and Pervasive Systems (BigD2M ۲۰۱۵)" New Security Architecture for IoT Network"
 [۴] Ala Al-Fuqaha, Mohsen Guizani, Mehdi Mohammadi, Mohammed Aledhari, Moussa Ayyash ,
 COMST.۲۰۱۵.۲۴۴۴۰۹۵, IEEE Communications Surveys & Tutorials"Internet of Things: A Survey on Enabling Technologies, Protocols and Applications"
 [۵] Feng Chen,, Pan Deng, JiafuWan, Daqiang Zhang, Athanasios V. Vasilakos, and Xiaohui Rong ", Received January ۲۰۱۵; Accepted ۱ March ۲۰۱۵ Data Mining for the Internet of Things: Literature Review and Challenges"
 [۶] Future Generation Computer Systems ۲۹ (۲۰۱۳) , Internet of Things (IoT): A vision, architectural elements, and future directions

پیچیدگی جهان مبتنی بر اینترنت اشیا و تبعات امنیتی آن ممکن است بسیاری از افراد یا کشورها را به عدم استفاده از دستاوردهای این پدیده ترغیب کند. کاربرد فناوری‌های یاد شده به نفع بسیاری از کشورهای در حال توسعه است، اما ممکن است این کشورها به دلایل دیگری از جمله هزینه‌های سنگین قادر به استفاده از آن نباشند و تمامی این موارد باعث تعمیق شکاف دیجیتال می‌شود. از طرفی دغدغه‌های امنیتی پیش روی این فناوری باید به دقت مورد بررسی قرار گیرند و سیاست‌های مناسب برای مقابله با این تهدیدات و ترغیب افراد، دولت‌ها و کشورها جهت تمایل به استفاده از این فناوری، اتخاذ گردند. تردیدی وجود ندارد که اینترنت اشیا در کنار مزایایش، مشکلاتی هم دارد و صاحب نظران و سیاست‌گذاران باید از هم اکنون در اندیشه مقابله با چالش‌های آن باشند.

تقدیر تشکر:

با تشکر از استاد عزیز جناب آقای دکتر مقسمی و حمایت‌های ایشان که اینجانب را در جهت پیش برد هر چه بهتر این مقاله راهنمایی کردند.

۷- منابع :

[۱] Bruce D. Weinberg , George R. Milne , Yana G. Andonova b, Business Horizons (۲۰۱۵)